

5. Laboratori Dr. Oliver Rodés: l'aigua com a passió

JORDI OLIVER-RODÉS

Director general del Laboratori Dr. Oliver Rodés, SA

RESUM

Al segle v aC un grup de filòsofs grecs participaven en un banquet i la conversa els va portar a discernir sobre quina aigua era la més bona; alguns dels presents anomenaven la de diferents fonts conegudes per la seva qualitat, però, quan va arribar el torn del mestre dels cínics, Euclides de Mègara es va mostrar molt eloqüent a afirmar que la millor aigua de totes era la que «es vessava sobre les mans».

Els éssers humans han emmagatzemat i distribuït l'aigua durant segles. Les grans civilitzacions de l'antiguitat són filles de grans rius, i per exemple Heròdot deia que Egipte era un regal del Nil.

Però els homes sovint emmalaltien i morien a causa de les aigües embrutades pel plom dels sistemes de distribució, els residus i els excrements. Aviat es va veure la necessitat de mantenir les aigües de consum en bon estat si es volia tenir salut.

L'aigua és vida. És el líquid essencial per a la vida i sense ella no es pot sobreviure, i l'aigua ha format i forma part de la tradició familiar del Laboratori Dr. Oliver Rodés.

Era a principis del segle passat, l'any 1902, quan Benet Oliver Rodés, doctor en farmàcia, va inaugurar i obrir al públic una farmàcia situada al carrer de Llúria, al bell mig de Barcelona, i va iniciar la història d'aquesta llarga tradició familiar, actualment encapçalada per Jordi Oliver-Rodés, quarta generació al capdavant del Laboratori.

BENET OLIVER RODÉS

El doctor Benet Oliver Rodés forma part de diferents generacions d'una il·lustre dinastia de farmacèutics, de reconegut prestigi internacional, que van mantenir relacions amb Louis Pasteur, Robert Koch i molts altres científics distingits amb el Premi Nobel.

El 2 de maig de 1902, Benet Oliver Rodés va fundar a Barcelona el primer laboratori privat d'anàlisi del nostre país en actiu, i començà un registre d'anàlisis, amb numeració independent del llibre receptari de la seva farmàcia.

FIGURA 1. Benet Oliver Rodés. Fotografia cedida pel Laboratori Dr. Oliver Rodés, SA.

FIGURA 2. Imatge de la farmàcia del doctor Benet Oliver Rodés, situada al carrer Llúria, núm. 15, de Barcelona (any 1902). Fotografia cedida pel Laboratori Dr. Oliver Rodés, SA.

FIGURA 3. Buró del despatx de la farmàcia del carrer Llúria. Actualment encara es conserva a les actuals instal·lacions del Laboratori. Fotografia cedida pel Laboratori Dr. Oliver Rodés, SA.

En els primers anys del segle passat, el farmacèutic ocupava un lloc important a la societat. Era l'època en què a la farmàcia es realitzaven fórmules i receptes magistrals i l'ofici va passar de ser una professió artesanal a convertir-se en una ciència i una indústria. A la rebotiga de la farmàcia es va instal·lar el laboratori d'anàlisis amb els més importants avenços materials i utensilis de l'època. El farmacèutic era «l'analista». Per això, en els arxius del Laboratori —conservats íntegrament— es troben anàlisis d'aigües, productes químics, bioquímica clínica, minerals, aliments, etc.

Benet Oliver Rodés era un coneixedor com ningú de la qualitat de les aigües. Fa més de cent anys, segons consta per escrit, li van fer la inevitable pregunta: «Quina és l'aigua més bona?» I ell va respondre sense dubtar: «La que calma la set i no fa mal.» Aquesta resposta tan simple i concreta és encara vàlida avui en dia.

El doctor Oliver Rodés va ser pioner en anàlisis aplicades a la clínica i anàlisis d'aigües. Va practicar la bromatologia i es va relacionar amb metges com el doctor Ignasi Barraquer, el doctor Josep Maria Bartrina, el doctor Lluís Suñé i Molist i molts d'altres, per tal que les seves analítiques fossin útils en els diagnòstics mèdics.

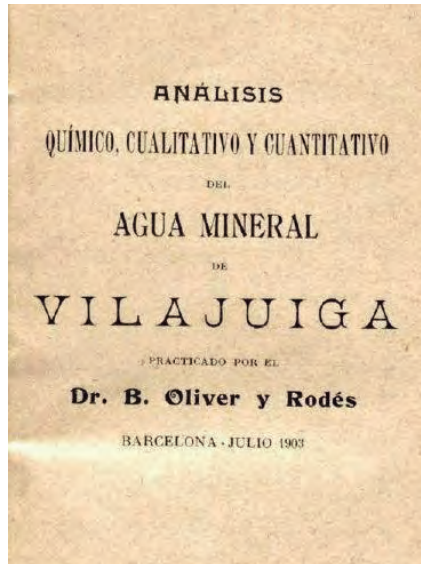

FIGURA 4. Portada del document d'una anàlisi química, qualitativa i quantitativa de l'Aigua Mineral de Vilajuïga realitzada el juliol de 1903. Imatge cedida pel Laboratori Dr. Oliver Rodés, SA.

Va utilitzar el primer aparell a Barcelona per a la determinació de la radioactivitat a les aigües. En els seus dictàmens, aconsellava la manera per millorar la seva aplicació en diferents usos. Va ser un tècnic assessor de l'Administració i de molts altres analistes de l'època.

L'any 1913, amb trenta-un anys, va presentar la ponència «Características diferenciales entre las aguas potables y las aguas minerales» en el IX Congreso de Hidrología y Climatología, i el 1933, amb cinquanta-dos anys, va publicar l'article «Propaganda sanitaria. El agua destinada a potabilidad en el servicio domiciliario» a *La Vanguardia*. El 1954 rep un homenatge del Col·legi de Farmacèutics de Barcelona, «El Ilustre Doctor Oliver Rodés fue el promotor en España, hace cincuenta años, de la especialidad analítica», publicat al diari *La Prensa*.

El 1919 es va fer evident que el laboratori quedava petit, el volum de feina va fer necessari el trasllat a unes noves instal·lacions. El nou Laboratori Dr. Oliver Rodés es va obrir al carrer Consell de Cent, núm. 306, de Barcelona.

La seva inquietud al llarg de la dilatada trajectòria professional el va portar a crear especialitats farmacèutiques enteses com a complementos alimentaris com el Vito-Serum, el Cacodilan, el Rizcoa o el Fluidkalcium.

FIGURA 5. Laboratori al carrer Consell de Cent, núm. 306, any 1919. Imatge cedida pel Laboratori Dr. Oliver Rodés, SA.

FIGURA 6. Fullet de publicitat de Vito-Serum. Imatge cedida pel Laboratori Dr. Oliver Rodés, SA.

FIGURA 7. Benet Oliver Suñé. Imatge cedida pel Laboratori Dr. Oliver Rodés, SA.

BENET OLIVER SUÑÉ

La nissaga continua i el 1928 es va incorporar al Laboratori el seu fill, el doctor Benet Oliver Suñé, que va ser sens dubte l'introduïdor a Catalunya de la microbiologia alimentària i que es va especialitzar en la potabilitat de l'aigua.

El 1933 li fou concedida una beca d'ampliació d'estudis a l'Institut Pasteur de París sota el mestratge d'Émile Roux i Albert Calmette i els ensenyaments directes dels doctors Dumas, Bersedka, Levaditi, Legroux, Bordet i Fourneau.

Va ser responsable de la càtedra de microbiologia a la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona, els seus alumnes recorden com «ensenyava a manipular bacteris i estris amb una pulcritud que no deixava cap detall penjat».

El 1940, com a cap del Servicio de Esterilización y Laboratorios de la Sociedad General de Aguas de Barcelona, tenia la responsabilitat de mantenir controlada la qualitat de l'aigua que es consumia a Barcelona i els seus entorns, que provenia de pous dels rius Llobregat i Besòs.

Benet Oliver Suñé va ser l'artífex de la sistemàtica del tractament d'aigua de la primera gran planta potabilitzadora d'Espanya, que es va inaugurar el 1955 a Sant Joan Despí.

FIGURA 8. Conferència de l'ONU, a Ginebra, el març de 1961. Imatge cedida pel Laboratori Dr. Oliver Rodés, SA.

El 1961, amb cinquanta-set anys, va assistir a Ginebra com a únic representant del Govern espanyol a la primera reunió internacional que l'Organització de les Nacions Unides (ONU) va organitzar per debatre sobre assumptes tècnics i legals dels abastaments públics d'aigües.

Un valor afegit de la seva personalitat va ser l'afecció a la música i la seva actitud jovial i humana que provenia del seu delit per l'excursionisme. Soci del Centre Excursionista de Catalunya, va arribar a aconseguir cent trenta-dos cims.

BENET OLIVER-RODÉS CLAPÉS

En el context d'una família de científics, on els instruments d'anàlisi clíniques, l'instrumental i els recipients de vidre i ceràmica configuraven els elements més visibles del mobiliari, és fàcil pensar que, des de molt petit, en Benet s'havia d'interessar per descobrir els microorganismes que es podien veure a través del microscopi. Aquell ambient, per tant, el motivaria per endinsar-se en les ciències mèdiques, farmacèutiques i biològiques. Era normal en aquells temps que els fills mostressin també interès per l'ofici que exercien els seus progenitors. Sens dubte influït pel

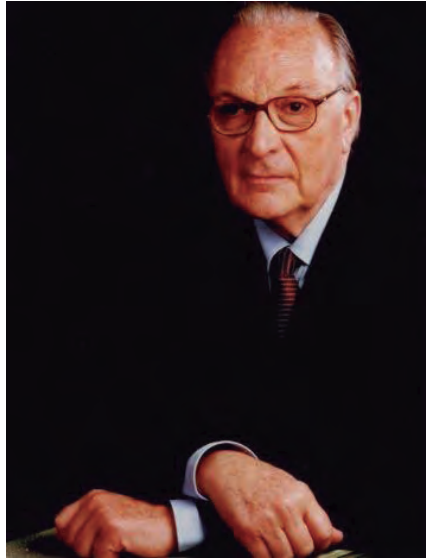

FIGURA 9. Benet Oliver-Rodés Clapés. Imatge cedida pel Laboratori Dr. Oliver Rodés, SA.

prestigi del seu avi i del seu pare, decideix cursar la carrera de farmàcia. Seguint també el camí del seu pare, va ingressar a la Sociedad General de Aguas de Barcelona, empresa a la qual va dedicar vint anys de la seva vida fins que el decés del seu avi l'indueix a treballar exclusivament en la direcció del Laboratori Dr. Oliver Rodés.

Va aprofundir en l'especialització de l'anàlisi d'aigües i alhora impulsà el control químic i bacteriològic en la qualitat dels aliments. Va continuar la línia endegada pel seu avi de proporcionar assessorament professional, tecnològic i legal.

Cal destacar la seva assistència als cursos internacionals de microbiologia alimentària a l'Institut Pasteur de Lille, on els professors Mossel, Leclerc, Beerens i d'altres foren els seus grans mestres.

De la seva tasca professional cal destacar la seva vinculació amb el Centro de Estudios, Investigación y Aplicaciones del Agua; va ser delegat espanyol a les reunions del Comitè de l'Europa Occidental per a la Corrosió de les Conduccions Enterrades (CEOCOR), i va participar al grup de treball Normas Analíticas de las Aguas de l'Instituto de Hidrología (CSIC), entre altres associacions i entitats.

L'any 1975 va fundar l'Asociación Española de Laboratorios Independientes (AELI), de la qual fou el primer president. I des del 1977 va ser membre del Comitè Directiu de la Unió Internacional de Laboratoris Independents (UILI), de la qual fou president del 1978 al 1984.

FIGURA 10. Vista general de la col·lecció d'aigües de Benet Oliver-Rodés Clapés. Imatge cedida pel Laboratori Dr. Oliver Rodés, SA.

Cal destacar que la passió per l'aigua de Benet Oliver-Rodés Clapés, que en alguns mitjans l'anomenen el *Senyor de les Aigües*, l'ha portat a crear una important col·lecció d'aigües envasades.

La col·lecció de botelles d'aigua és la més important i extensa del món. Consta de més de set mil envasos procedents de més de cent quaranta països, on es pot observar l'evolució històrica de les aigües envasades, els seus dissenys i etiquetatges.

Aquesta col·lecció s'origina amb les primeres anàlisis realitzades pel doctor Oliver Rodés. D'algunes d'aquestes anàlisis es conserven les botelles plenes, tancades i etiquetades.

És cap a l'any 1974 quan, amb motiu dels seus viatges a congressos, reunions tècniques i assessories, inicia de manera sistemàtica la recerca d'aigües envasades amb l'objectiu final de crear-ne una gran col·lecció.

L'any 2000, coincidint amb el trasllat a les actuals instal·lacions al Prat de Llobregat, la col·lecció s'instal·la al soterrani de l'empresa, on disposa d'espai per a poder seguir creixent gràcies a les aportacions de clients, familiars, empleats i amics.

FIGURA 11. Botelles de fang de balnearis alemanys. Imatge cedida pel Laboratori Dr. Oliver Rodés, SA.

Els envasos exposats corresponen a tot tipus de materials: vidre i polimèrics (PVC, polietilè, PET, policarbonat). Estan classificats per països, marques i formats. Entre els exemplars més exclusius, es troben botelles amb més de dos-cents anys d'antiguitat, precedents, principalment, de balnearis alemanys, o alguns exemplars curiosos, com la primera ampolla de vidre de cinc litres de capacitat.

La col·lecció és el millor exemple de la passió que té el Laboratori per un producte tan apreciat com és l'aigua, el recurs més important per a l'ésser humà. Aquesta exposició és tan estimada per la família que la mostren a tothom que hi estigui interessat.

JORDI OLIVER-RODÉS SEN

El 1993 Jordi Oliver-Rodés Sen, quarta generació familiar, entra a formar part de l'equip del Laboratori i treballa en els departaments de Química, Microbiologia, Servei de Presa de Mostres, Administració, i des del 2002 assumeix la Direcció General, i l'actualitza i el transforma en un grup d'empreses familiar.

Ha estat el responsable de desenvolupar noves vies de gestió per adaptar-se als canvis que la societat moderna reclama. Per això, ha creat les unitats de Consul-

FIGURA 12. Jordi Oliver-Rodés Sen. Imatge cedida pel Laboratori Dr. Oliver Rodés, SA.

toria, Certificació, Formació i Recerca Aplicada, i ha aprofundit en el coneixement i la sistematització del control de les possibles migracions dels envasos. En aquest darrer àmbit cal destacar el projecte «Migración de plastificantes y aditivos a bebidas refrescantes y aguas envasadas, ingesta diaria y efectos a nivel de disrupción endocrina (MIGRAPLAST)», que es va desenvolupar entre els anys 2011 i 2014 en col·laboració amb el Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC).

L'actual cartera de clients del Laboratori és molt extensa i es distribueix entre la indústria en general, l'alimentària, la química i la farmacèutica; a més de la indústria envasadora i distribuïdora d'aigua. Enginyeries per al tractament de l'aigua, així com grans instal·lacions de depuració. Balnearis, *thalassos*, *spas*, hotels, clubs de golf, centres esportius, piscines i parcs aquàtics. Edificis de concurrència pública, hospitals, col·legis, residències, mercats i grans superfícies.

A més de les habituals analítiques i informes d'assessorament, es fan auditories a les instal·lacions i/o productes, cursos de formació (presencials i en línia), implementació del sistema d'anàlisi de perills i punts de control crítics (APPCC), etc., la qual cosa els ha permès oferir-se als clients com un soci tecnològic.

El Laboratori disposa també de sistemes exclusius de certificació, com el control sistemàtic Oliver Rodés (CSOR), que permet als industrials comunicar als seus clients l'esforç i el compromís que realitzen en la qualitat higienicosanitària dels

seus productes o serveis. Per obtenir-lo, és necessari superar una auditoria, realitzar analítiques, tot això complementat amb formació especialitzada. La repetició periòdica del procés de certificació garanteix el manteniment dels estàndards de qualitat exigits.

El juliol de l'any passat, amb motiu de la celebració del 15è aniversari de l'acreditació ISO17025 del Laboratori Agroalimentari del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural de la Generalitat de Catalunya, el Laboratori Dr. Oliver Rodés ha estat distingit per la contribució en la implementació de sistemes de qualitat en el sector agroalimentari.

Jordi Oliver-Rodés va rebre el diploma acreditatiu de mans de l'Honorable Senyor Josep M. Pelegrí i Aixut, conseller d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural.

La seva tasca professional l'ha vinculat també a la Asociación Española de Laboratorios Independientes (AELI), de la qual és president des de l'any 2009. És vicepresident de la Unió Internacional de Laboratoris Independents (UIIL), i és membre de les juntes directives de la Federación Española de Laboratorios (FELAB), de l'Asociación Española de Envasadores, Distribuidores y Proveedores de Agua en Cooler (ADEAC) i de l'Associació Industrial per a la Producció Neta (AIPN).

L'activitat de Jordi Oliver-Rodés també està lligada al món empresarial i està vinculada a associacions d'àmbit territorial relacionades amb el sector empresarial.

BIBLIOGRAFIA

- OLIVER RODÉS, Benet (1901). *Estudio químico farmacéutico del agua oxigenada*. Barcelona: Imprenta de Francisco Badia. [Memòria per al grau de doctor a la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona]
- (1908). *Aplicaciones de la crioscopia en las investigaciones físico-químicas*. [Discurs d'ingrés a la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona]
- (1920). *A propósito de la representación gráfica de los análisis de orina*. [Discurs a la sessió pública inaugural de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona]
- (1930). *El ejercicio de la profesión farmacéutica en la actualidad*. [Discurs inaugural del curs acadèmic 1930-1931 a la Societat Medicofarmacèutica dels Sants Cosme i Damià]
- (1932). «El verano y las aguas destinadas a potabilidad». *Diario de Barcelona*, p. 18-19.
- (1934). *La química biológica i la microbiología llaç d'unió entre les ciències mèdiques*. [Discurs inaugural del curs 1934-1935 a l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya]
- (1959). *Agradecimiento por la entrega de la medalla y título de Académico de Honor*. [Sessió d'obertura del curs 1959-1960 a la Reial Acadèmia de Farmàcia de Barcelona]
- (1970). *Sesenta y dos años de vida académica*. [Discurs a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona]

- OLIVER SUÑÉ, Benet (1928). *La determinación cuantitativa de acetona en la orina*. [Tesi doctoral llegida a la Facultat de Farmàcia de Madrid]
- (1943). «Aspecto higiénico del abastecimiento de aguas (bacteriología)». *Revista Acta Médica Hispánica* [Hermandad Médico-Farmacéutica de S. Cosme y S. Damián].
- (1950). *Interpretación de los resultados terapéuticos de las vacunas autógenas con relación a su técnica de preparación*. [Discurs d'ingrés com a acadèmic corresponent a la Real Academia Nacional de Farmacia, Sección de Barcelona]
- (1961). «Control sanitario en el abastecimiento de aguas». *Agua*, vol. 13 (març).
- (1964). «Conceptos actuales sobre la potabilidad de las aguas». *Boletín Informativo de la Real Academia de Medicina de Barcelona*.
- (1972). *Breve exposición de la historia de la Sociedad Española de Microbiología*. [Conferència a la Sociedad Española de Microbiología]
- OLIVER-RODÉS CLAPÉS, Benet (1966). *Instalación de laboratorios de aguas*. [Conferència al Primer Coloquio de Investigaciones sobre el Agua, «Calidad de las aguas para la bebida y usos domésticos», Barcelona]
- (1967). «Control sanitario del agua de abastecimiento a la ciudad de Barcelona y otros municipios de su zona de influencia». *Agua* (setembre-octubre).
- (1968). *Índices microbiológicos de la polución*. [Primer Symposium sobre Polución de las Aguas, Alacant]
- (1972). *El agua potable: Concepto y control*. Girona: Colegio Oficial de Farmacéuticos de la Provincia de Gerona.
- (1973). *Control de calidad de las aguas de bebida envasadas*. [Primera Jornada de Calidad de las Aguas Minero-medicinales, Madrid]
- (1977). *Aigües mineromedicinales i aigües envasades*. Barcelona: Centre d'Ensenyament Superior de Nutrició i Dietètica.
- (1981). *Legislación actual sobre aguas envasadas y aguas de abastecimiento público*. Barcelona: Colegio Oficial de Farmacéuticos de Barcelona.
- (1982). *Análisis microbiológico de los alimentos: Su significado real*. [Tercera Jornada Técnica de la Asociación Europea para el Derecho Alimentario, Madrid]
- (1984a). *Problemàtica específica de l'anàlisi microbiològica d'aliments*. Barcelona: Associació Catalana de Ciències de l'Alimentació.
- (1984b). *Laboratorios independientes*. [Primera Jornada Técnica para Vocales de Alimentación, Barcelona]
- (1987). *Aguas envasadas: Aspectos sanitarios, microbiológicos y legales*. Las Palmas de Gran Canaria: Colegio Oficial de Farmacéuticos y Asociación de Envasadores de Agua de Las Palmas.
- (1988). *Laboratoris independents d'anàlisi i control de qualitat*. [Discurs d'ingrés com a acadèmic corresponent electe, Barcelona]
- (1990). *Control de calidad de aguas envasadas*. [Primer Seminario sobre Aguas Minerales, Oviedo]
- (1999). «Legislación sobre aguas minerales naturales envasadas». *Revista Alimentaria*, núm. 302.
- (2003). *Reflexions sobre cent anys d'anàlisi microbiològiques i fisicoquímiques*. [Discurs d'ingrés com a acadèmic numerari a la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya]
- (2008). «Los retos de futuro de los laboratorios de análisis de agua». *Tecnología del Agua*, núm. 301.